

TRZYDZIEŚCI LAT *MUSICA GALICIANA*: IDEA, CIĄGŁOŚĆ, DZIEDZICTWO

Rok 2025 przyniósł szczególną rocznicę: minęło trzydzieści lat od pierwszej edycji Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Musica Galiciana* – przedsięwzięcia, które trwale wpisało się w historię badań nad kulturą muzyczną Galicji. Powstałe jako forum dialogu polsko-ukraińskiego, z czasem przekształciło się w jedno z ważniejszych miejsc międzynarodowej rozmowy o wielokulturowym dziedzictwie regionu. Dziś, z perspektywy trzech dekad, po dziewiętnastu konferencjach i opublikowaniu siedemnastu tomów serii wydawniczej o tej samej nazwie, widać wyraźnie, że *Musica Galiciana* dawno przekroczyła ramy cyklu naukowych spotkań. Stała się długofalowym projektem kulturowym i historycznym, wyrastającym z przekonania, że dziedzictwo Galicji ma charakter współdzielony, a więc wymaga wspólnego namysłu – namysłu, który nie może zatrzymywać się ani na jednej stronie granicy, ani w obrębie jednej tradycji.

Nazwa *Musica Galiciana* oraz podstawowy model konferencji zostały zaproponowane przez prof. Leszka Mazepę – muzykologa, animatora życia muzycznego i człowieka dialogu, który potrafił łączyć różne tradycje, środowiska i ich historyczne doświadczenia. Sama idea powołania cyklicznych sesji naukowych narodziła się jednak w 1994 roku we Lwowie, w wyniku rozmów i wspólnego namysłu Leszka Mazepy i prof. Jurija Jasinowskiego, inicjatora idei połączenia polskich i ukraińskich badań nad muzyczną historią Galicji. Obaj uczeni dostrzegali potrzebę przywrócenia żywej pamięci o muzycznym dziedzictwie Galicji, które wciąż pozostawało obecne raczej w archiwach i wspomnieniach niż w świadomości współczesnej kultury. Niezbędne było więc stworzenie forum, które umożliwiłoby zestawienie różnych perspektyw badawczych, uzupełnienie luk w dokumentacji oraz odtworzenie ciągłości historycznej wspólnego dziedzictwa Galicji. Z tej potrzeby narodziła się

koncepcja organizowania cyklicznych sesji naukowych, które miały integrować badaczy obu krajów i otwierać przestrzeń dialogu ponad istniejącymi podziałami. Założenie było ambitne: konferencje miały odbywać się corocznie, naprzemiennie w Rzeszowie i w wybranym mieście ukraińskim. Zasadę naprzemiennej organizacji realizowano do 2002 roku, natomiast po 2003 roku konferencja stopniowo przyjęła rytm dwuletni, choć w praktyce ulegał on niekiedy przesunięciom wynikającym z uwarunkowań organizacyjnych.

Urzeczywistnienie projektu stało się możliwe dzięki poparciu i pomocy ówczesnego kierownika Katedry Wychowania Muzycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, prof. Janusza Zatheja. Gospodarzem pierwszej sesji była ta właśnie jednostka, przekształcona później w Instytut Muzyki, a następnie w Wydział Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego, który do dziś pozostaje organizatorem sesji.

Już na początku przedsięwzięcie uzyskało wsparcie Ministerstwa Edukacji Narodowej RP oraz Ministerstwa Kultury i Sztuki – pierwszych jego sponsorów. W kolejnych latach *Musica Galiciana* była konsekwentnie wspierana także przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego oraz od 1999 roku przez Rzeszowskie Towarzystwo Muzyczne, kierowane najpierw przez prof. Leszka Mazepę, a później przez Andrzeja Szypułę. Do 2002 roku organizację sesji wspierała również Katedra Historii Muzyki Lwowskiej Narodowej Akademii Muzycznej im. M. Łysenki, kierowana przez prof. Lubę Kijanowską, której zaangażowanie miało istotne znaczenie zarówno merytoryczne, jak i organizacyjne.

Stabilne zaplecze instytucjonalne, połączone z determinacją inicjatorów, nadało projektowi trwały charakter i umożliwiło rozwój szerszej współpracy badaczy z Polski, Ukrainy oraz innych krajów.

Już pierwsza Sesja Naukowa *Musica Galiciana* wyznaczyła szerokie ramy chronologiczne i tematyczne podejmowanej problematyki, obejmując okres od doby piastowsko-książęcej po połowę XX wieku. W kolejnych edycjach zakres

ten stopniowo rozszerzano, uwzględniając zarówno dawne fazy rozwoju kultury muzycznej w Galicji – rozumianej jako przestrzeń kulturowa, która mimo zmian granic politycznych zachowuje ciągłość tradycji muzycznych i artystycznych – jak i zagadnienia dotyczące najnowszej historii muzyki. W rezultacie współczesne sesje prezentują szerokie spektrum tematów związanych z dziejami kultury muzycznej Galicji, co umożliwia pełniejszą i wielowątkową perspektywę badawczą.

W pierwszej Sesji Naukowej *Musica Galiciana*, która odbyła się 27–28 kwietnia 1995 roku w Rzeszowie, wzięło udział szesnaścioro badaczy z Polski i Ukrainy, reprezentujących różne ośrodki akademickie i instytucje naukowe: Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Rzeszowie (obecnie Uniwersytet Rzeszowski), Lwowskie Państwowe Konserwatorium Muzyczne im. M. Łysenki (dziś – Lwowska Narodowa Akademia Muzyczna im. M. Łysenki), Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Państwowy Uniwersytet Podkarpacki im. Wasyla Stefanyka (Iwano-Frankiwnsk) oraz Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie.

Uczestnikami sesji byli: Urszula Buda (Rzeszów), Myron Czerepanyn (Iwano-Frankiwnsk), Szczepan Gliniak (Rzeszów), Natalia Kaszkadamowa (Lwów), Luba Kijanowska (Lwów), Alojzy Kopoczek (Katowice), Tadeusz Maciejewski (Warszawa), Leszek Mazepa (Rzeszów–Lwów), Oksana Martynenko (Lwów), Ewa Nidecka (Rzeszów), Oksana Nykołyn (Lwów), Olga Popowicz (Rzeszów), Tadeusz Przybylski (Kraków), Maria Sołtys (Lwów–Warszawa), Jurij Jasinowski (Lwów) oraz Janusz Zathej (Rzeszów).

Wśród uczestników pierwszej edycji znalazły się osoby, które w kolejnych latach wielokrotnie powracały na konferencję, współtworząc jej ciągłość i środowisko: Luba Kijanowska, Leszek Mazepa, Ewa Nidecka, Natalia Kaszkadamowa, Olga Popowicz, Maria Sołtys, Tadeusz Przybylski, Jurij Jasinowski oraz Walentyna Węgrzyn-Klisowska. Stopniowo do tego pierwotnego kręgu dołączali kolejni badacze, reprezentujący różne tradycje, metodologie i

środowiska – zarówno przedstawiciele instytucji obecnych na sesjach od początku, jak i uczeni związani z nowymi ośrodkami akademickimi w Polsce, w Ukrainie i w innych krajach Europy (Słowacja, Niemcy, Austria), a także badacze ze Stanów Zjednoczonych i Izraela.

Z biegiem lat grono stałych uczestników i prelegentów poszerzyło się o: Irynę Bermes, Kingę Fink, Oksanę Frajt, Ulanę Hrab, Jakyma Horaka, Hanne Karaś, Helmuta Loosa, Marzenę Lubowiecką, Teresę Mazepę, Lidię Melnyk, Ulanę Mołczko, Olgę Osadcę, Jolantę Wąsacz-Krztoń oraz Małgorzatę Woźną-Stankiewicz.

To właśnie stopniowe poszerzanie przestrzeni dialogu sprawiło, że ***Musica Galiciana*** przekształciła się z pierwotnie polsko-ukraińskiego forum w przedsięwzięcie o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym, otwarte na wielość interpretacji oraz ujęć badawczych. Rozwój konferencji prowadził od inicjatywy dwustronnej do projektu europejskiego, w którym Galicja jawi się jako kategoria kulturowa przekraczająca ramy historii lokalnej. Badacze reprezentujący różne ośrodki akademickie oraz środowiska naukowo-badawcze, uczestniczący w kolejnych edycjach ***Musica Galiciana***, tworzą złożoną, lecz spójną i trwałą wspólnotę – sieć współpracy przekraczającą granice państw, tradycji instytucjonalnych i szkół metodologicznych. Wspólnotę rozwijaną zarówno w dialogu bezpośrednim podczas sesji, jak i we wspólnych przedsięwzięciach naukowych.

Już od pierwszych edycji prof. Leszka Mazepę w działaniach organizacyjnych wspierali pracownicy ówczesnej Katedry Wychowania Muzycznego WSP w Rzeszowie (obecnie Wydziału Muzyki UR) – Ewa Nidecka i Olga Popowicz, których wieloletnie zaangażowanie współtworzyło stabilne zaplecze konferencji.

Po 2014 roku, kiedy stan zdrowia Leszka Mazepy nie pozwalał mu już na pełnienie dotychczasowych, intensywnych obowiązków organizacyjnych, prace nad przygotowaniem kolejnych edycji konferencji zaczęli przejmować

współpracownicy związani z wcześniejszymi sesjami, m.in. Ewa Nidecka, Grzegorz Oliwa, Marzena Lubowiecka i Olga Popowicz. W 2015 roku do zespołu organizacyjnego dołączyła także Kinga Fink.

Po śmierci Leszka Mazepy w 2016 roku grupa ta kontynuowała działalność, podtrzymując ciągłość konferencji i jej pierwotnej idei. W 2019 roku do grona organizacyjnego dołączyła Teresa Mazepa.

Rozwój konferencji przebiegał równolegle w trzech wymiarach: tematycznym, środowiskowym i geograficznym. Od początku przyjęto zasadę naprzemiennej organizacji sesji – w jednym roku w Rzeszowie, w kolejnym w jednym z ukraińskich miast Galicji: Iwano-Frankiwsku (1996), Drohobyczu (1998), Kołomyi (2000) i Lwowie (2002). Ta ruchoma geografia miała swój głęboki sens: Galicja była różnorodna – więc i spotkania musiały „chodzić śladami pamięci”.

W tej formule odbyło się osiem pierwszych edycji; ostatnią z nich zorganizowano w 2002 roku we Lwowie. Po tej sesji, z przyczyn organizacyjnych, zasada naprzemienności nie mogła być kontynuowana, a miejscem obrad na stałe ustanowiono Rzeszów. Organizatorem konferencji został Instytut Muzyki (powołany w miejsce Katedry Wychowania Muzycznego), obecnie Wydział Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Choć formuła organizacyjna uległa zmianie, *Musica Galiciana* pozostała wierna swojej idei – wspólnej przestrzeni pracy badaczy polskich i ukraińskich, prowadzonej ponad współczesnymi podziałami państwowymi, a zarazem otwartej na uczonych z innych krajów. W tym nowym układzie Rzeszów stał się naturalnym centrum cyklu, miejscem podtrzymywania jego ciągłości oraz symbolicznym punktem odniesienia.

Aby zapewnić ciągłość dokumentacji i systematyzację badań, od pierwszej edycji powołano równolegle serię wydawniczą *Musica Galiciana*, wydawaną początkowo przez Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, a od 2001 roku – przez Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria ta stała

się najpełniejszym miejscem utrwalania i porządkowania wyników badań prezentowanych podczas kolejnych sesji.

Przez pierwszą dekadę – do tomu IX (2005) – kształt, ton i kierunek serii *Musica Galiciana* wyznaczał prof. Leszek Mazepa. To on czuwał nad koncepcją tomów, nadawał im ostateczny kształt redakcyjny i spajał całość przedsięwzięcia: ideę, środowisko i pamięć. Jego praca polegała nie tylko na koordynacji badań, lecz także na budowaniu zaufania między autorami, dopracowywaniu każdego szczegółu oraz trosce o jakość naukową i jednolitość standardu serii.

Po 2005 roku rozpoczął się proces naturalnego przekazywania obowiązków redakcyjnych, związanych z prowadzeniem serii wydawniczej, co umożliwiło stopniowe włączenie w te prace kolejnego pokolenia badaczy. Od 2007 roku, od tomu X, funkcję redaktora naczelnego pełniła prof. dr hab. Marta Wierzbieniec – dyrygent, chórmistrz i pedagog, związana zawodowo z Rzeszowem i Krakowem, od 2008 roku dyrektor Filharmonii Podkarpackiej im. Artura Malawskiego. Jej wszechstronne doświadczenie artystyczne, pedagogiczne i organizacyjne pozwoliło zachować ciągłość misji i idei *Musica Galiciana*, a jednocześnie wprowadzić serię w kolejny etap rozwoju.

Od 2010 roku, począwszy od tomu XII, funkcję redaktora głównego pełni prof. dr hab. Grzegorz Oliwa – dyrygent, pedagog i animator życia muzycznego. W czasie jego kierownictwa ujednolicono standardy redakcyjne serii i uporządkowano proces przygotowania kolejnych tomów. Zakres podejmowanej tematyki uległ znacznemu rozszerzeniu, a równolegle wzmocniono współpracę między ośrodkami uczestniczącymi zarówno w konferencji, jak i w publikacji materiałów, co pozwoliło na dalszy rozwój konferencji oraz serii wydawniczej w duchu założeń prof. Mazepy.

Po przekazaniu funkcji redaktora naczelnego prof. Leszek Mazepa nie wycofał się z pracy nad konferencją i kolejnymi tomami serii. Aż do końca życia, w 2016 roku, pozostawał członkiem komitetu organizacyjnego i kolegium redakcyjnego *Musica Galiciana*: zdobywał środki na kolejne sesje, wspierał

organizację obrad, korespondował z autorami, a także redagował, tłumaczył i recenzował teksty przygotowywane do druku. Jego stała obecność, konsekwencja i troska o poziom naukowy sprawiły, że *Musica Galiciana* – zarówno jako konferencja naukowa, jak i seria wydawnicza – zachowała ciągłość i rangę, którą wypracował od pierwszych lat istnienia projektu.

Od 2023 roku ukształtował się model redakcji zespołowej w składzie: Grzegorz Oliwa – Kinga Fink – Teresa Mazepa. Nie stanowiło to zmiany kierunku rozwoju *Musica Galiciana*, lecz uporządkowanie i unowocześnienie pracy redakcyjnej, zgodne z pierwotną ideą prof. L. Mazepy, który pojmował projekt jako przestrzeń współpracy badaczy. Prof. dr hab. Grzegorz Oliwa jest redaktorem naczelnym. Dr Kinga Fink koordynuje przebieg procesu redakcyjnego, dbając o jego systematyczność i spójność merytoryczną, a także prowadzi redakcję materiałów przeznaczonych do publikacji. Dr Teresa Mazepa współredaguje kolejne tomy, w szczególności w zakresie opracowania tekstów autorów ukraińskich, wspierając tym samym zachowanie jednolitych standardów serii. Dzięki pracy całego zespołu seria zachowuje spójność, wysoką jakość merytoryczną i stabilny rytm edycyjny.

Obecnie seria wydawnicza *Musica Galiciana. Kultura muzyczna Galicji w kontekście stosunków polsko-ukraińskich* jest jedyną w Polsce serią naukową poświęconą muzycznej kulturze dawnej Galicji i jej wieloetnicznemu dziedzictwu, dokumentującą wyniki badań nad historią muzyki regionu od średniowiecza po współczesność. Pełni funkcję trwałego forum dialogu naukowego i pozostaje najpełniejszym świadectwem wieloletnich badań nad muzyczną historią Galicji. Dotychczas ukazało się siedemnaście tomów (w tym uzupełniający tom IV), a kolejny – tom XIX – znajduje się w toku wydawniczym. Zespół redakcyjny widzi także potrzebę przygotowania tomu VIII, który dotąd, z przyczyn organizacyjnych, nie został opublikowany, aby domknąć chronologiczną i edycyjną ciągłość serii.

Prof. Leszek Mazepa stworzył przestrzeń, w której pamięć Galicji może stać się przedmiotem wspólnej refleksji, a nie jednostronnej narracji. Dziś *Musica Galiciana* rozwija się nadal – z szacunkiem dla swego założyciela, z otwartością na kolejne pokolenia i z przekonaniem, że tradycja nie jest zamkniętym wspomnieniem, lecz nieustanną pracą nad tym, co wspólne. *Musica Galiciana* trwa, ponieważ została pomyślana dla więcej niż jednego pokolenia; nie zamknęła nikogo w swojej przestrzeni, nie zamieniła badań w doktrynę i nie pozwoliła, aby historia była opowiadana tylko jednym głosem.

Dr Teresa Mazepa

Wydział Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego